

includes the concept of natural-scientific world, the fundamental ideas of science, basic concepts of natural science, including the general laws of nature.

Keywords: integrity of the content of education; Textbook system; Integrated course; natural science competence; The natural scientific picture of the world; Image of nature.

УДК 378.16

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ПІДРУЧНИКА У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

I. В. Дідук,

*асистент кафедри іноземних мов та методики викладання
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка,
e-mail: agniazet@mail.ru*

У статті проаналізовано поняття професійної діяльності педагога, основні її види та функції; висвітлено поняття готовності до професійної діяльності, основні її компоненти; визначено сутність шкільного підручника з іноземної мови, його функції та складові, а також особливості змісту та призначення шкільного підручника як основного інструменту професійної діяльності вчителя; подано основні складові готовності майбутніх учителів іноземної мови до використання підручника як професійної компетентності; проаналізовано основні проблеми процесу підготовки майбутніх учителів іноземної мови до професійної діяльності; запропоновано один зі шляхів вирішення зазначеної проблеми – подано структуру та зміст прогнозованого спецкурсу.

Ключові слова: шкільний підручник; майбутні учителі; професійна діяльність; професійна компетентність педагога; формування готовності.

Постановка проблеми. Національна доктрина розвитку освіти України в ХХІ ст. передбачає реалізацію принципу гуманізації освіти, методологічну переорієнтацію процесу навчання з інформативної форми на розвиток особистості, індивідуально-диференційований та особистісно орієнтований підходи до навчання. У зв'язку зі значними змінами в стратегічних напрямках розвитку сучасної шкільної освіти відбувається оновлення змісту навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах. Навчальна діяльність спрямовується на вироблення в учнів необхідних життєвих компетентностей, які надаватимуть змогу випускникам школи впевнено почуватися в сучасному світовому мультинаціональному просторі. Це об'єктивно зумовлено низкою чинників, найважливішими серед яких є тенденція на постійну глобалізацію та інтенсифікацію розвитку міжнародних контактів у різних сферах життєдіяльності, а також активна переорієнтація шкільної іншомовної освіти на комунікативно-діяльнісне, особистісно орієнтоване та культурологічне спрямування навчального процесу. Важливе місце в цих трансформаційних процесах належить шкільному підручнику як основному засобу реалізації оновленого змісту навчання. Цей аспект вимагає не тільки різнобічного переосмислення теоретичних підходів до визначення змісту підручника, але й визначення ефективних способів, форм і засобів його використання.

Підручник з іноземної мови – це основний засіб навчання, він є керівництвом в роботі того, хто навчає, і того, кого навчають, уміщує зразки усного та письмового мовлення, мовний та країнознавчий матеріал, дібраний та організований з урахуванням його функціонального навантаження в різних формах спілкування і видах мовленнєвої діяльності, а також з урахуванням досвіду учнів у рідній мові та запобігання інтерференції. Підручник реалізує концепцію методу навчання, будучи його моделлю, він створюється відповідно до програми і містить матеріал, який необхідно засвоїти [1, с. 331].

Теоретичну модель сучасного шкільного підручника з іноземної мови доцільно розглядати як таку, що ґрунтується на визначенні його двоєдиної сутності: як носія змісту іншомовної освіти і як засобу навчання іншомовного спілкування. Тому підручник має відображати певну модель діяльності школярів, яка забезпечується дидактично і методично доцільно дібраними засобами навчання, що узгоджуються з комунікативно-діяльнісним підходом і сприяють успішному виконанню цілей, визначених чинною програмою [7, с. 4].

Основними ознаками сучасного етапу розвитку національної системи освіти є розроблення нових технологій навчання, відкриття авторських шкіл, створення авторських програм, варіативних підручників, побудованих за різною концепцією. Широке різноманіття підручників та методичних посібників, які пропонуються сучасному вчителю іноземної мови, ускладнює можливість ознайомлення, аналізу та практичного використання їх вчителями середньої школи, особливо молодими фахівцями, випускниками вищих педагогічних навчальних закладів. Зазначені чинники свідчать про існування проблеми недостатньої готовності вчителя іноземної мови до ефективної роботи з підручником. Вирішення цієї проблеми, на нашу думку, повинно починатися на етапі підготовки учителів до професійної діяльності, тобто під час навчання у вищому педагогічному навчальному закладі.

Як засвідчили результати здійсненого нами опитування, отримані учителями знання під час навчання у відповідному вищому навчальному закладі, є недостатніми для ефективної педагогічної діяльності. З найбільшими труднощами зустрічаються молоді вчителі, для яких професійна адаптація в умовах викладання іноземної мови дітям різних вікових груп є досить складним процесом, що пов'язано з такими чинниками: усвідомлення педагогами особливостей організації навчально-виховного процесу з іноземної мови для дітей різних вікових груп і формування та розвиток власного професіоналізму; недостатній рівень знань з методики викладання іноземної мови; різноманітність підручників та методичних посібників з іноземної мови, які пропонуються сучасному вчителю; недостатній рівень знань з проблеми особливостей методики використання підручника як основного засобу навчання.

На курсах підвищення кваліфікації та в інститутах додаткової та післядипломної освіти методистами практикуються зустрічі з деякими авторами підручників, зокрема і з іноземної мови. Як засвідчили вчителі, з якими було проведено опитування, отримана ними інформація про підручник під час таких зустрічей є корисною, але не достатньою для ґрунтовного збагачення їхніх знань про особливості його використання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Концепція шкільного підручника обґрунтована у фундаментальних дослідженнях В. Г. Бейлінсона, В. П. Беспалька, Д. Д. Зуєва, І. Я. Лернера. Теорію і практику підручникотворення в початковій школі відображено в науковій праці Я. П. Кодлюк. Найбільш актуальні проблеми засобів формування іншомовної комунікативної компетентності у змісті підручників розглядаються у монографії В. Г. Редька. У наукових працях Ю. К. Бабанського, І. Л. Бім, С. У. Гончаренко, В. В. Краєвського, І. Я. Лернера, М. В. Ляховицького, С. Ю. Ніколаєвої, В. М. Плахотника, В. Г. Редька, В. Л. Скалкіна розкриваються методичні основи формування змісту, форм і методів навчання у вищих навчальних закладах, у тому числі й навчання іноземної мови.

Формулювання цілей. Мета статті – проаналізувати поняття професійної діяльності педагога та поняття готовності до професійної діяльності; розглянути сутність шкільного підручника з іноземної мови та його функції; визначити основні проблеми, які постають перед студентами-випускниками – майбутніми учителями та молодими учителями у роботі з підручником; запропонувати один зі шляхів вирішення зазначених проблем.

Виклад основного матеріалу дослідження. Організація роботи з підручником є важливим компонентом професійної діяльності учителя. Аналізуючи професійну діяльність педагога, О. Я. Савченко зазначає: «... в освіті головні цінності – дитина і педагог, здатний розвивати, захищати, оберігати її індивідуальність ...» [8, с. 38–50], тому педагогічна діяльність є процесом розв'язання нескінченної низки завдань, підпорядкованих загальній кінцевій меті – формуванню всебічно розвиненої особистості, становленню її світогляду, ціннісних орієнтацій, свідомості та поведінки.

Професійна діяльність учителя є результатом професійної підготовки, яка є процесом формування готовності педагога до здійснення діяльності, що спрямована на навчання, виховання та розвиток учнів.

Педагогічну діяльність учитель реалізує в таких видах роботи як: викладання предметного матеріалу; виховна робота; класне керівництво; самоосвіта і професійне самовиховання; управлінська діяльність; організаторська, методична, позашкільна, науково-дослідницька діяльність.

Реалізуючи навчальну та виховну діяльність, педагог виконує такі основні функції: інформативну; розвивальну; виховну; орієнтувальну; методичну; культурологічну; мобілізаційну; стимулювальну; конструктивну; комунікативну; організаційну; управлінську; діагностичну; дослідницьку; прогностичну; психологічної підтримки та інші.

Готовність до педагогічної діяльності трактується як інтегрована якість особистості, яка охоплює мотиваційний, змістовий та процесуальний компоненти, що проявляються і реалізуються в цілісній системі педагогічної взаємодії вчителя та учнів. Вищим рівнем сформованості готовності майбутнього педагога є його професійна компетентність [2, с. 332].

Готовність педагога до професійної діяльності передбачає такі основні компоненти: педагогічна самосвідомість; позитивне ставлення до суб'єкта (учня), об'єкта (педагогічного процесу) і засобу діяльності (виховання та

навчання); володіння знаннями про структуру особистості учня, її вікові зміни, цілі та засоби педагогічного впливу в процесі її формування й розвитку; педагогічні уміння організації та здійснення навчального і виховного впливу на особистість школяра; вміння спілкуватися з учнями певного віку, передавати їм свій досвід, знання відповідно до змісту і способів досягнення педагогічно значущих цілей.

Формування готовності майбутніх учителів іноземної мови до використання підручника як одного з компонентів професійної компетентності передбачає засвоєння студентами основних її складових – знань про теоретичні основи побудови навчальної книги та способи її використання на уроках (змістовий компонент); формування вміння організовувати роботу з підручником (процесуальний компонент); формування цієї якості особистості як цінності (мотиваційний компонент) [3, с. 12].

Як уже зазначалося, підручник є основним інструментом професійної діяльності вчителя. У педагогічній літературі підручник визначено як основну навчальну книгу, в якій систематично викладено зміст певного навчального предмета або його частини відповідно до програми. Учні використовують його під керівництвом учителя у своїй навчальній діяльності, що вимагає від учителя відповідної готовності використовувати навчальну книгу. Важливе призначення підручника полягає у виконанні ним ролі засобу навчання для вчителя та учнів. Суттєво конкретизує досліджуваний аспект проблеми положення І. Я. Лернера про підручник як стратегічну і тактичну (методичну) модель процесу навчання. Як стратегічна модель він відображає основні елементи цього процесу: цілі, зміст, прийоми і методи, організаційні форми. Водночас, на думку вченого, кожен підручник є тактичною моделлю навчального процесу, оскільки пропонує його універсальну структуру. Учитель модифікує запропоновану модель, переносить головні її ознаки на реальний навчальний процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів, типу школи, умов, у яких він відбувається. Отже, підручник як стратегічна і тактична модель процесу навчання допомагає педагогу реалізувати одну із основних функцій навчальної книги – керівництво процесом засвоєння змісту навчання [3, с. 214].

Зазначимо основні функції сучасного підручника. За Я. П. Кодлюк, він виконує інформаційну, розвивальну, виховну та мотиваційну функції. Інформаційна функція підручника полягає в пред'явленні предметних знань та видів діяльності, спрямованих на засвоєння цих знань. Шкільний підручник сприяє розвитку психічних процесів, творчих здібностей, формуванню загальнонавчальних умінь та навичок (шляхом виконання завдань, вправ, складених з урахуванням змістовного, мотиваційного та процесуального компонентів), у чому полягає його розвивальна функція. Виховна функція – здатність впливати на моральні, естетичні почуття, ставлення до навчання, праці, формувати певні риси особистості. Мотиваційна функція підручника націлює на формування інтелектуальних почуттів, розвиток позитивних мотивів навчання, пізнавальних потреб та інтересів і реалізується двома шляхами – через емоціогенний зміст навчального матеріалу та відповідні способи його організації [4, с. 160].

У процесі організації роботи з підручником вчені виділяють два аспекти – «зовнішній» та «внутрішній». «Зовнішній» аспект реалізує вчитель – це робота з підручником у таких видах: а) з кожним зі структурних компонентів навчальної книги; б) на різних етапах уроку; в) самостійно та під керівництвом учителя. «Внутрішнім» аспектом цього процесу є «надбання» школяра, тобто ті новоутворення, яких набуває учень у процесі зазначеного виду діяльності – засвоєння навчального матеріалу та оволодіння умінням працювати з підручником [2, с. 9].

У процесі вивчення таких навчальних курсів, як «Дидактика» студенти педагогічних факультетів збагачують свої знання про підручник як носій змісту освіти та засіб навчання (двоєдина сутність навчальної книги), його структуру та провідні функції. Отримані знання закріплюються і поглиблюються на предметних методиках (з урахуванням специфіки предмета, а отже, і підручника). Під час проходження пропедевтичної педагогічної практики, а потім і активної майбутні учителі мають змогу оволодіти уміннями організовувати роботу учнів з підручником та формувати у школярів уміння працювати з ним.

Нами було проведено опитування та анкетування серед студентів випускних курсів (300 осіб) вищих педагогічних навчальних закладів – Глухівського національного педагогічного університету ім. Олександра Довженка, Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка, Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя та Полтавського національного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка, а також учителів іноземних мов (англійської, німецької, французької, іспанської), які працюють у школі не більше 5 років. Метою дослідження було виявити рівень набутих ними знань про особливості роботи з підручниками з іноземної мови та методи їх використання. Результати анкетування, проведеного серед студентів-випускників засвідчили, що 43 % студентів не володіють достатніми теоретичними знаннями (функції підручника, зміст, структура, методи і форми його використання). Під час педагогічної практики вони зустрілися з такими труднощами, як адаптування до роботи з підручниками тих авторів, яких вони не розглядали під час навчання; методичний аналіз навчальної книги; методично правильний підбір методів і форм роботи з підручником. Інші 57 % недостатньо володіють зазначеними теоретичними знаннями, а на практиці зустрілися з аналогічними проблемами. Також абсолютна більшість студентів (81 %) виявила потребу у додатковій теоретичній та практичній інформації, а саме – збільшенні кількості навчальних годин в курсі «Методика навчання іноземної мови», щоб мати змогу охопити більшу кількість питань для вивчення, або в окремому спецкурсі, присвяченому вивченню проблем використання підручника.

Аналіз змісту курсу «Методика навчання іноземних мов» підтвердив можливість виникнення зазначених проблем у майбутніх педагогів. Весь курс навчання розраховано на два семестри, кількість навчальних годин (в середньому – 216), відведених на цей курс, періодично скорочується. Зміст курсу не передбачає окремого детального вивчення питання технології використання підручника. У підручнику з методики викладання іноземних мов авторського

колективу на чолі з С. Ю. Ніколаєвою, який є основним для студентів вищих педагогічних навчальних закладів, зазначене вище питання також не виносить окремо і розглядається поверхово в темі «Система навчання іноземної мови» в підтемі «Засоби навчання» [5, с. 57]. У навчальному предметі «Педагогіка» питання засобів навчання винесено на самостійну роботу. У розділі «Дидактика» в параграфі «Зміст освіти в сучасній школі» підручник як основний засіб навчання розглядається також поверхово і часто виносить на самостійне опрацювання [9, с. 108]. Структура інших предметів, зазначених у навчальному плані («Вступ до спеціальності», «Вікова та педагогічна психологія»), не передбачає розгляду питань, які стосуються технології використання підручника в школі. Усі зазначені вище чинники не повною мірою сприяють належному засвоєнню курсу загалом та питань використання підручника зокрема.

З іншого боку, сучасна система професійної підготовки зумовлює необхідність нових підходів до викладання професійно зорієнтованих предметів (практичний курс іноземної мови, практична граматики іноземної мови, лексикологія іноземної мови, методика іноземної мови та ін.), вимагає кардинального оновлення, розроблення та впровадження нових спецкурсів, що суттєво удосконалили професійну підготовку майбутніх учителів іноземної мови, сформує їхню готовність до професійної діяльності.

Висновки. Підсумовуючи вищезазначене, робимо такі висновки:

- готовність до педагогічної діяльності розглядаємо як багатокомпонентну якість особистості. Вона охоплює мотиваційний, змістовний та процесуальний компоненти, які реалізуються в системі педагогічної взаємодії вчителя та учнів. Вищим рівнем сформованості готовності майбутнього вчителя до педагогічної діяльності є його професійна компетентність. Таким чином готовність майбутнього вчителя іноземної мови до професійної діяльності є складовою його професійної компетентності;

- підготовку майбутніх учителів до використання підручника у професійній діяльності трактуємо як багатогранний процес, що охоплює засвоєння студентами системи знань з підручничознавства і підручникотворення, оволодіння вмінням планувати та реалізувати роботу з підручником і формування стійкого інтересу до цього виду діяльності вчителя, результатом якого є готовність до роботи з підручником.

Для вирішення проблеми формування готовності майбутніх учителів іноземної мови до використання підручника у професійній діяльності пропонуємо теоретичне обґрунтування та розроблення спецкурсу для майбутніх учителів іноземної мови «Шкільний підручник з іноземної мови: зміст і технології використання». Мета спецкурсу – знайомити студентів з теоретичними основами підручничознавства та підручникотворення; поглиблювати знання про методи аналізу й оцінювання цього виду навчальної літератури; формувати вміння здійснювати дидактико-методичний аналіз підручника та ефективно організовувати роботу з навчальною книгою на уроках і вдома.

Аналізуючи результати анкетування та опитування, ми з'ясували, які проблеми щодо технології використання підручника не повною мірою розкриті в дидактиці та методиці навчання іноземних мов, а також які питання викликали

найбільше труднощів у студентів та учителів під час заповнення запропонованої нами анкети. Враховуючи зазначені вище проблеми, прогнозуємо такі зміст і структуру спецкурсу «Шкільний підручник з іноземної мови: зміст і технології використання»:

Тема 1. Історія створення та розвитку підручників з іноземної мови.

Тема 2. Підручник як модель процесу навчання.

Тема 3. Психолого-педагогічні аспекти побудови змісту підручника з іноземної мови.

Тема 4. Технологія аналізу й оцінювання підручників з іноземної мови.

Тема 5. Аналіз чинних підручників з іноземної мови.

Тема 6. Технології використання підручників під час проходження педагогічної практики.

Тема 7. Розроблення фрагментів уроків з використанням підручника.

Передбачається експериментально перевірити на практиці ефективність змісту розробленого спецкурсу. Він має стати основною умовою удосконалення готовності майбутніх учителів іноземної мови до використання підручника у професійній діяльності.

Використані джерела

1. Азимов Э. Г. Новый словарь методических терминов и понятий / Э. Г. Азимов, А. Н. Шукин. – М. : ИКАР, 2009. – 448 с.

2. Беркита З. Є. Підготовка майбутнього вчителя до організації роботи з підручником у початковій школі : автореф. дис. канд. пед. наук / З. Є. Беркита. – Т., 2011. – 21 с.

3. Кодлюк Я. П. Готовність до організації роботи з підручником як важлива складова професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи / Я. П. Кодлюк // Початкова школа. – 2007. – № 4. – С. 10–14.

4. Кодлюк Я. П. Теорія і практика підручникотворення в початковій освіті : підручник для магістрантів та студентів пед. ф-тів / Я. П. Кодлюк. – К. : Інформаційно-аналітична агенція «Наш час», 2006. – 368 с.

5. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник / кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 1999. – 320 с.

6. Мешко Г. М. Вступ до педагогічної професії : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Альма-матер / Г. М. Мешко, під ред. Г. А. Теремко. – 2-е вид., стер. – К. : Академвидав, 2012. – 200 с.

7. Редько В. Г. Засоби формування комунікативної компетентності у змісті шкільних підручників з іноземних мов. Теорія і практика : монографія / В. Г. Редько. – К. : Генеза, 2012. – 224 с.

8. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти / О. Я. Савченко. – К. : СПД «Цудзинович Т. І.», 2007. – С. 38–50.

9. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – 2-е вид., виправ., доп. – К. : «Академвидав», 2006. – 560 с.

References

1. Azimov E. G. Novy slovar metodicheskikh terminov i ponyatiy / E. G. Azimov, A. N. Schukin. – M. : IKAR, 2009. – 448 s.

2. Berkyta Z. Ye. Pidhotovka maybutn'ho vchytelya do orhanizatsiyi roboty z pidruchnykom u pochatkoviyu shkoli : avtoref. dys. kand. ped. nauk / Z. Ye. Berkyta. – T., 2011. – 21 s.

3. Kodlyuk Ya. P. Hotovnist' do orhanizatsiy roboty z pidruchnykom yak vazhlyva skladova profesiynoyi kompetntnosti maybutn'ogo vchytelya pochatkovoyi shkoly / Ya. P. Kodlyuk // Pochatkova shkola. – 2007. – 4. – S. 10–14.

4. Kodlyuk Ya. P. Teoriya i praktyka pidruchnykotvorenniya v pochatkoviy osviti : pidruchnyk dlya mahistrantiv ta studentiv ped. f-tiv / Ya. P. Kodlyuk. – K. : Informatsiyno-analitychna ahentsiya “Nash chas”, 2006. – 368 s.

5. Metodyka navchannya inozemnykh mov u serednikh navchal'nykh zakladakh : pidruchnyk / kol. avtoriv pid kerivn. S. Yu. Nikolayevoiy. – K. : Lenvit, 1999. – 320 s.

6. Meshko H. M. Vstup do pedahohichnoyi profesiiyi : navch. posib. dlya studentiv vyshchih navchal'nyh zakladiv. Al'ma-mater / H. M. Meshko, pid red. G. A. Teremko. – 2-e vyd., ster. – K. : Akademydav, 2012. – 200 s.

7. Red'ko V. H. Zasoby formuvannya komunikatyvnoyi kompetentnosti u zmisti shkil'nykh pidruchnykiv z inozemnykh mov. Teoriya i praktyka : monohrafiya / V. H. Red'ko. – K. : Geneza, 2012. – 224 s.

8. Savchenko O. Ya. Vykhovnyy potentsial pochatkovoyi osvity / O. Ya. Savchenko. – K. : SPD “Tsudzynovykh T. I.”, 2007. – S. 38–50.

9. Phitsula M. M. Pedahohika : navch. posib. / M. M. Phitsula. – 2-e vyd., vyprav., dop. – K. : “Akademydav”, 2006. – 560 s.

Дидук И. В.

ФОРМИРОВАНИЕ ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ К ИСПОЛЬЗОВАНИЮ УЧЕБНИКА

Широкое разнообразие учебников и методических пособий, предлагаемых современному учителю иностранного языка, затрудняют возможность ознакомления, анализа и их практического использования учителями средней школы, особенно молодыми специалистами, выпускниками высших педагогических учебных заведений.

Результаты анкетирования, проведенного среди студентов выпускников, показали, что 43 % студентов не обладают достаточными теоретическими знаниями (функции учебника, содержание, структура, методы и формы его использования). Во время педагогической практики они встретились с такими трудностями: адаптация к работе с учебниками тех авторов, которых они не рассматривали во время обучения; методический анализ учебной книги; методически правильный подбор методов и форм работы с учебником. Другие 57 % недостаточно владеют указанными теоретическими знаниями, а на практике встретились с аналогичными проблемами. Также абсолютное большинство студентов (81 %) выявили потребность в дополнительной теоретической и практической информации, а именно – увеличении количества учебных часов в курсе «Методика обучения иностранному языку», чтобы иметь возможность охватить большее количество вопросов для изучения в отдельном спецкурсе, посвященном изучению проблем использования учебника.

С целью решения проблемы формирования готовности будущих учителей иностранного языка к использованию учебника в профессиональной деятельности предлагаем теоретическое обоснование и разработку спецкурса для будущих учителей иностранного языка «Школьный учебник по иностранному языку: содержание и технологии использования». Цель спецкурса – знакомить студентов с теоретическими основами создания и использования учебников; углублять знания о методах анализа и оценки этого вида учебной литературы; формировать умение осуществлять дидактико-методический анализ учебника и эффективно организовывать работу с учебной книгой на уроках и дома.

Ключевые слова: школьный учебник; будущие учителя, профессиональная деятельность; профессиональная компетентность педагога; формирование готовности.

Diduk I.

FORMING OF FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHER READINESS FOR USING TEXTBOOKS IN THE PROFESSIONAL ACTIVITIES

The wide variety of textbooks and teaching manuals offered to modern foreign language teachers complicates the opportunity for their review, analysis and practical use by secondary school teachers, especially young specialists, graduates of higher educational institutions.

The results of surveys made among graduate students showed that 43 % of students do not have sufficient theoretical knowledge (textbook functions, its content, structure, methods and forms of its use). During teaching practice they met with such difficulties as the adaptation to work with the books which they didn't study before; methodological textbooks analysis; methodologically correct choosing the methods and forms of work with the textbook. Other 57 % have not enough theoretical knowledge in practice and met with similar problems. Also, the vast majority of students (81 %) found the need for a theoretical and practical information – namely, increasing the number of training hours in the course "Methods of foreign languages teaching" to be able to study more topics or in a separate special course concerning studying the textbook usage problems.

In order to solve the problem of forming of future foreign language teachers readiness for textbooks using in their professional activities we are going to create the theoretical foundation and development of special course for future foreign language teachers "School foreign language textbook, its content and technology of usage". The purpose of the special course is to introduce the students the theoretical basics of textbook science and some features of textbooks creation; broad the knowledge about methods of analysis and evaluation of this type of educational literature; form the ability to do didactic and methodical analysis of the textbook and effectively organize work with the educational book in the classroom and at home.

Keywords: school textbook; future teachers; professional activities; professional competence; forming readiness.

УДК 37.013.3

ВІДПОВІДНІСТЬ ПІДРУЧНИКІВ ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛУ ДЛЯ СТАРШОЇ ШКОЛИ ДЕРЖАВНОМУ СТАНДАРТУ ОСВІТИ

В. Р. Ільченко,

*доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України,
завідувач відділу інтеграції змісту загальної середньої освіти,
Інститут педагогіки НАПН України,
e-mail: info.dovkillya@gmail.com*

У статті актуалізується проблема відповідності програм і підручників Державному стандарту освіти. На основі експериментальних даних показано можливості розв'язання проблеми на прикладі підручників до освітньої галузі «Природознавство».

Ключові слова: підручники природознавчого циклу; інтегрований природознавчий курс; основні концепції природознавства; природничо-наукова картина світу; образ природи; природничо-наукова компетентність.

Постановка проблеми. Державний стандарт базової і повної середньої освіти визначає вимоги до освіченості учнів і випускників основної та старшої школи, гарантії держави у її досягненні.

Підручники природничого циклу для старшої школи мають реалізувати загальноприродничий компонент як основу для встановлення цілісності знань про природу під час вивчення фізики, астрономії, хімії, біології, географії, формування спільними зусиллями вчителів цих предметів природничо-наукової компетентності учнів і водночас основи образу світу особистості старшокласника.

Проблема особистісно орієнтованої освіти розглядається як одна з основних напрямів реформування освіти в Україні (В. Г. Кремень, І. Д. Бех,